

נולד

א. נשמת אברהם או"ה שמ:ו:טז

עיתון שנדפס בשבת. וכתב לי מו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א: הלא בעצם נייר זה היינו כלי שמלאכתו לאיסור, והרי מצאנו בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' קכג) שמעיקר הדין מותר לקרוא עיתון שנדפס בשבת ומאי שנא (ולא מוזכר שם שיהיה מוקצה משום נולד - א.ס.א.), עכ"ל. ואמר לנו מורנו ורבנו זצ"ל שאין איסור נולד אצל עכו"ם.

ב. שו"ת ציץ אליעזר חלק א סימן כ פרק ד:כה

והדגול מרבבה כותב...דמביצה אין ראייה, דביו"ט אחר שבת בהכנה כי האי דשבת מכין ליו"ט בדבר שלא היה בעולם שהוא הכנה מה"ת ודאי אף בשל עכו"ם אסור, וא"כ גם בכל יו"ט אסור משום יו"ט שאחר שבת כמו בשל ישראל, אבל בשאר נולד אולי בשל עכו"ם ליכא איסורא עיי"ש. וא"כ לפי"ז אף אי ה' כאן איסור נולד ג"כ ה' מקום להתיר מפני שאין זה דומה לביצה שאין ביכלתו ולא בידו להוליד הביצה קודם והוא דבר שלא ה' בעולם קודם.

ג. דבר הבא מחוץ לתחום ואמירה לעכו"ם

משנה ברורה סימן שז ס"ק נה

ואף דדבר שהובא מחוץ לתחום קי"ל דאסור ליהנות ממנה מי שהובא בשבילו ואף הכא הלא הקריאה והעיון הנאה היא לו, התם טעמו משום גזירה שמא יאמר לא"י שיביא לו מחוץ לתחום אבל הכא באגרת לא שייך לומר כן שאינו יודע מי ישלח לו וגם י"ל דלא חשיב הנאה כיון שאינו נהנה מגופה של מלאכה:

ד. משנה ברורה סימן שז ס"ק נו

והאחרונים הסכימו דאין בזה משום מוקצה כלל כדקיי"ל בסימן תקט"ו דדבר הבא מחוץ לתחום אין בה איסור מוקצה אפילו למי שהובא בשבילו דאסור ליהנות ממנו, הואיל וראוי לישראל אחר ליהנות ממנה. ואם מקפיד על אגרת להשתמש בו כדרך הסוחרים המניחים אגרת המסחר במקום המוצנע שלא יאבדו הם מוקצים ואסור לטלטלם.

ה. שולחן ערוך אורח חיים סימן שכה:ד

פת שאפה א"י לעצמו בשבת, יש אוסרים ויש מתירים; ובשעת הדחק או לצורך מצוה, כגון סעודת ברית מילה או לצורך ברכת המוציא, יש לסמוך על המתירים. הגה: אבל אסור ליתן לו מעות מערב שבת, ושיתן לו הפת בשבת, דאז אדעתא דישאל קא עביד (רבינו ירוחם ח"א).

ו. משנה ברורה סימן שז ס"ק כד

ודע דמה דקי"ל אמירה לא"י שבות הוא אפילו אם אומר לא"י שיאמר לא"י אחר לעשות לו מלאכה בשבת [הגאון מו"ה גרשון בעל עבודת הגרשוני] והחות יאיר בסימן נ"ג מצדד להקל בזה וכ"ש בדבר שאינו אלא משום שבות ועיין בספר החיים שכתב דבמקום הפסד גדול יש לסמוך על המקילין.

ז. באר משה ו:סו

מעיקרא מדפיסים מנין גדול מאוד מאוד, עכ"ז בזה הכל מודים מה שהנער מביא העיתון ביום השבת ויו"ט וזורק לפני פתחו שהזמינו ונרשם אצל המדפיס שמביאין לו לצרכו בשבילו וזה איסור גמור באין חולק ומי התיר להם דבר זר ומוזר ובודאי אין צל ספק ששום בעל הוראה לא התיר אלא כיון שדש דש וכהיתר דמיה ליה אבל באמת איסור גמור הוא...

ח. תשובות והנהגות כרך א סימן רעט

אמנם מטעם אחר דעתי לאסור, שיש איסור משא ומתן בשבת, וכאן היהודי מקבל העתון בשבת, ובזכיינו נתחייב לשלם, ודומה למי שאומר לגוי להביא בשבת סחורה וישלם לו אחר כך דאסור משום משא ומתן בשבת, וכאן קונה העתון בשבת ע"פ הזמנתו קודם השבת ונתחייב בכך לשלם, ויש בזה איסור משא ומתן בשבת.

מוקצה מחמת מצוה מאי היא?

ט. שו"ע אורח חיים תרנג:א

הדס של מצוה אסור להריח בו, אבל אתרוג של מצוה מותר להריח בו מן הדין, אלא שלפי שנחלקו אם מברכים עליו אם לאו יש למנוע מלהריח בו.

י. משנה ברורה סימן תרנג:א

אסור להריח וכו' - לפי שעיקרו אינו אלא להריח בו ומזה הוקצה כל שבעה כמו בעצי סוכה אבל אתרוג עיקרו עומד לאכילה ומזה לבד הוקצה ולא מלהריח אלא שנחלקו בברכה של הנותן ריח טוב בפירות די"א דכיון דלא עבידא לריחא מפני שהוא של מצוה אין לברך עליו...

יא. שו"ע אורח חיים תרלח:א-ב

א: עצי סוכה אסורים כל שמונת ימי החג, בין עצי דפנות בין עצי סכך (ואפילו קיסם לחצוץ בו שיניו אסור) (מהרי"ל), ואין ניאותין מהן לדבר אחר כל שמונת הימים, מפני שיום הז' כולו הסוכה מוקצה עד בין השמשות, והואיל והוקצה לבין השמשות של שביעי הוקצה לכל היום. הגה: ואפילו נפלה הסוכה, אסורים ולא מהני בה תנאי (טור)...

ב: וכן אוכלים ומשקים שתולין בסוכה כדי לנאותה, אסור להסתפק מהם כל שמנה, אפילו נפלו (וב"ט ושבת אסור לטלטלם דמוקצים הם); (טור) ואם התנה עליהם בשעת שתלאם ואמר: איני בודל מהן כל בין השמשות (של ח' ימים) (ב"י בשם א"ח), הרי זה מסתפק מהם בכל עת שירצה, שהרי לא הקצה אותם ולא חלה עליהם קדושת הסוכה ולא נחשבו כמותה; ודוקא שמתנה בזה הלשון, אבל אם אמר: אני מתנה עליהם לאוכלם כשיפלו, אינו כלום; ואם אמר: אני מתנה עליהם לאוכלם אימתי שארצה, מהני, שגם בין השמשות בכלל.
הגה: וצריך לעשות התנאי קודם בין השמשות הראשון (ד"ע כסברת א"ח שהביא הב"י, ולא כמהרי"ל)...

יב. רמ"א אורח חיים תרנח:ב

ואסור לטלטל הלולב בשבת, דהוי כאבן (ר"ן ס"פ לולב הגזול והמגיד פ"ד וכל בו); אבל האתרוג מותר בטלטול, דראוי להריח בו; ואסור ליתנו על הבגד, אפי' בי"ט, דמוליך ריחא (מהרי"ל).

יג. שו"ע אורח חיים תרעג:א

ואפי' בליל שבת שבתוך ימי חנוכה מותר להדליק בנר חנוכה השמנים והפתילות שאסור להדליק בהם נר שבת... לפי שאסור להשתמש בנר חנוכה בין בשבת בין בחול, ואפי' לבדוק מעות או למנותן לאורה אסור, אפי' תשימש של קדושה, כגון ללמוד לאורה, אסור; ויש מי שמתיר בתשימש של קדושה

יד. משנה ברורה סימן תרעג ס"ק יא

כדי שלא יהא מצות בזויות עליו.

טו. שבת מה ע"א

בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן: הטיס שזרען בקרקע וביצים שתחת תרנגולת מהו? כי לית ליה לרבי שמעון מוקצה היכא דלא דחייה בידים, היכא דדחייה בידים אית ליה מוקצה, או דילמא לא שנא?
אמר ליה: אין מוקצה לרבי שמעון אלא שמן שבנר בשעה שהוא דולק, הואיל והוקצה למצותו [ו]הוקצה לאיסורו.

- ולית ליה הוקצה למצותו [בל"י הוקצה לאיסורו]? והתניא "סיככה כהלכתה ועיטרה בקרמים ובסדינין המצויירין ותלה בה אגוזין אפרסקין שקדים ורמונין ואפרכלי של ענבים ועטרות של שבולין יינות שמנים וסלתות אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו!"
 - וממאי דרבי שמעון היא? דתני רבי חייא בר יוסף קמיה דרבי יוחנן "אין נוטלין עצים מן הסוכה ביום טוב, אלא מן הסמוך לה, ורבי שמעון מתיר. ושון בסוכת החג בחג שהיא אסורה, ואם התנה עליה הכל לפי תנאו!"
- "כעין שמן שבנר" קאמרינן - הואיל והוקצה למצותו, הוקצה לאיסורו.

טז. ביצה ד ע"ב

אמר רבי יוחנן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביום טוב... אמר רב מתנה: עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביום טוב, מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן... והא קא מבטל איסורא לכתחלה, ותנן "אין מבטלין איסור לכתחלה!" הני מילי בדאורייתא, אבל בדרבנן מבטלין.

יז. שו"ע אורח חיים תרעז:ד

הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה, עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו; ואם נתערב בשמן אחר ואין ששים לבטלו, יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו.

יח. ש"ך יורה דעה סימן צט ס"ק יט

מרבה עליו ומבטלו - קשה דבא"ח ס"י תרע"ז סתם המחבר וכתב דמותר השמן שבנר חנוכה שנתערב בשמן אחר ואין בו ס' לבטלו יש מי שאומר שאין להוסיף עליו לבטלו עכ"ל והרי חנוכה אינו אלא מדרבנן גם בב"י שם לא הביא שום פוסק שחולק על זה

יט. קהלות יעקב ביצה ג

וטעמא רבא איכא דהא מסתבר דהמבטל איסור הנאה נחשב שנהנה ממנה בזה שמהפכו מאיסור להיתר והוי כנשתמש בו ונהנה ממנו בשעת עסק הביטול ובשעה שאכתי לא נתבטל משתמש בו צרכו לעשותו היתר...

כ. דרכי תשובה יורה דעה צט:לה

אפילו להמ"ד דסבירא ליה דאין מבטלין איסור לכתחלה הוא רק מדרבנן, מ"מ דבבר האיסור בהנאה גם הוא מודה דהוי מדאורייתא איסור לבטל לכתחלה, דהא נהנה ממנו ע"י ביטולו ואוכל האיסור עצמו ע"י תערובות שעשה

מקור האיסור

כא. ביצה ל ע"ב

רבי יהודה בן בתירא אומר מגין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה תלמוד לומר חג הסוכות שבעת ימים לד' מה חג לד' אף סוכה לד'.

כב. הר"ן על הרי"ף מסכת ביצה דף יז עמוד א

ומפרקינן באומר איני בודל מהם כל בה"ש. כלומר אין ה"נ דתנאי לא מפסיק קדושה בתר דחיילא, מיהו תנאה מהני בין בסוכה עצמה בין בעטוריה כשאמר איני בודל מהם [כל בה"ש] דלא חייל עליהו קדושה והויא ליה גביה כסוכה דלאו מצוה, כמי שיש לו אתרוג והתנה עליו לאכלו אם ירצה, ואם

נמלך יוצא בו. והיינו ברייתא דקתני לעיל ואם התנה עליה הכל לפי תנאו אבל עצי סוכה ועטוריה דחיילא עליהן הקדושה בין השמשות איתקצו לז' למצותן על כרחו, ולא מהני בהו תנאה אחרינא למיחל עלייהו קדושה ולאשתרוי למחר...

כג. בית הבחירה (מאירי) מסכת שבת דף מב עמוד ב

ושמא תאמר הואיל ולא נתקן [הטבל] בין השמשות נאסרהו אף בעבר ותקנו, מגו דאתקצאי לבין השמשות וכו', תירצו גדולי הרבנים שלא נאסר במיגו אלא דבר שאיסורו מן התורה כגון עצי סוכה שהוקצו משום סתירת אהל, והוקצו לכל השבעה שכלם כיום אחד, וכן נר שהדליקו באותה שבת, אבל דבר שאין איסורו אלא מדברי סופרים אין אוסרים אותו במיגו... ומוקצה למצוה כנויי סוכה ואתרוג הרי הוא כאיסור תורה.

כד. בית הבחירה (מאירי) מסכת ביצה דף ה עמוד ב

יש אומרים שלא נאמר היתר זה בשנישירו [עצים] מן המחובר, שכגון זה כעין איסור תורה הוא שהרי מוקצה מחמת איסור תלישה ומוקצה מחמת איסור דומה למוקצה למצוה שהוא מן התורה...

כה. ביצה ל ע"ב

"ושוין בסוכת החג שהיא אסורה, ואם התנה עליה הכל לפי תנאו." ומי מהני בה תנאי? והאמר רב ששת משום רבי עקיבא "מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לד'", ותניא "רבי יהודה בן בתירא אומר מנין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה תלמוד לומר חג הסוכות שבעת ימים לד' מה חג לד' אף סוכה לד'!"

- אמר רב מנשיא בריה דרבא: סיפא אתאן לסוכה דעלמא, אבל סוכה דמצוה לא מהני בה תנאה.
 - וסוכה דמצוה לא? והתניא "סככה כהלכתה ועטרה בקרמים ובסדינין המצויירין ותלה בה אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ופרכילי ענבים יינות שמנים וסלתות ועטרות שבלים אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג, ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו!"
 - אביי ורבא דאמרי תרוייהו באומר "איני בודל מהם כל בין השמשות" דלא חלה קדושה עלייהו, אבל עצי סוכה [דצריך ליבדל מהם שהרי אסור לסותרן] דחלה קדושה עלייהו אתקצאי לשבעה.

כו. שבת כב ע"א

אמר רב יהודה אמר רב אסי (אמר רב): אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. כי אמריתיה קמיה דשמואל אמר לי "וכי נר קדושה יש בה?" מתקיף לה רב יוסף, וכי דם קדושה יש בו? דתניא "ושפך" וכסה' במה ששפך יכסה, שלא יכסנו ברגל שלא יהו מצות בזווית עליו, "הכא נמי שלא יהו מצות בזווית עליו..."

כז. תוספות מסכת ביצה דף ל עמוד ב "אבל"

- וקשה דמשמע הכא דמה שעצי סוכה אסורין היינו מטעם מוקצה, וכן משמע בשבת (דף מה. ושם) הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו, ולעיל קאמר "מה חג לד' אף סוכה לד'" אלמא דאסורין מדאורייתא!
- ותירץ ר"ת דמה שאמר "מה חג לשם אף סוכה לשם" היינו לפי שיעור סוכה כגון ב' דפנות ושלישית אפ"ל טפח אבל אי עביד דפנות שלמות יותר משיעור סוכה לא נפיק מקרא, ועל היותר קאמר שאסור מטעם מוקצה.
 - ור"י פירש דודאי כל זמן שהסוכה בעמידה שייך בה "מה חג לד' אף סוכה לד'" אבל כשנפלה לא שייך בה מה חג ...

כח. תוספות מסכת שבת דף כב עמוד א "סוכה"

סוכה תניא - משמע דטעמא דנויי סוכה משום ביזוי מצוה וקשה לר"י בפרק כירה (לקמן דף מה. ושם) משמע דטעמא משום מיגו דאיתקצי למצותה! ותירץ דצריכי לתרווייהו:

- דמשום דאיתקצי למצותה לא הוה אסרינן בחולו של מועד, דלא שייך מוקצה אלא (בנפל) בשבת וביו"ט.
- ומשום ביזוי מצוה לא הוה אסרינן להו היכא דנפלו...

כט. שו"ע אורח חיים תרלח:ב

וכן אוכלים ומשקים שתולין בסוכה כדי לנאותה, אסור להסתפק מהם כל שמנה, אפילו נפלו.

תנאי נגד מוקצה מחמת מצוה

ל. ביצה ל ע"ב

"ושוין בסוכת החג שהיא אסורה, ואם התנה עליה הכל לפי תנאו." ומי מהני בה תנאי? והאמר רב ששת משום רבי עקיבא "מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לד'", ותניא "רבי יהודה בן בתירא אומר מנין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה תלמוד לומר חג הסוכות שבעת ימים לד' מה חג לד' אף סוכה לד'!"

- אמר רב מנשיא בריה דרבא: סיפא אתאן לסוכה דעלמא, אבל סוכה דמצוה לא מהני בה תנאה.
 - וסוכה דמצוה לא? והתניא "סככה כהלכתה ועטרה בקרמים ובסדינין המצויירין ותלה בה אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ופרכילי ענבים יינות שמנים וסלתות ועטרות שבלים אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג, ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו!"
 - אביי ורבא דאמרי תרוייהו באומר "איני בודל מהם כל בין השמשות" דלא חלה קדושה עלייהו, אבל עצי סוכה [דצריך ליבדל מהם שהרי אסור לסותרן] דחלה קדושה עלייהו אתקצאי לשבעה.

לא. **תוספות מסכת שבת דף מד עמוד א "שבנר"**
וא"ת ומ"ש נר שכבה, דאסור לטלטל לר' יהודה, מסוכה רעועה דעלמא **דמהני בה תנאי** כדאמר לקמן בשמעתין ואם התנה עליה הכל לפי תנאו...

לב. **משנה ברורה סימן תרלח ס"ק ו**
ולא מהני בה תנאי [בסוכה שנפלה] - אף אם אמר "איני בודל כל ביה"ש", כיון דא"א ליטול בין השמשות משום דקא סתר אהלא. ואיתקצי לכולי שבעה.

לג. **ר' מרדכי קנר, בדין הולכי דרכים, קול התורה**
ואמנם ראיתי שבספר סוכה כהלכתה מביא בשם גדולי ההוראה שהעושה סוכה ע"ג מכונית וישב בה אסור להשתמש במכונית לצרכים אחרים כל ימי חג, אפילו אם עשה הסוכה רק לזמן קצר.

לד. **ביאור הלכה סימן תרלח:ב "אסור"**
אסור להסתפק מהם וכו' - זהו אם תלאן קודם ביה"ש ראשון ואם תלאן ביום א' או בחוה"מ מתחיל איסורו מן בין השמשות הראשון שאחר זה עד סוף יום טוב אבל מן עת התליה עד הערב לא מיתסרא [כן מוכח לקמיה]:

לה. **מגן אברהם סימן תרלח:הקדמה**
רש"י פי' הטעם דל"מ תנאי בעצי סוכה כיון דא"א ליטלם בין השמשות משום דקא סתר אהלא ואתקצאי לכולה ז' וא"כ אם הוא בענין דליכא משום סתירת אהל כמ"ש ססי' תקי"ח מהני תנאי והר"ן כתב דל"מ תנאי בכל ענין משום דאסור מדאורייתא ודעת ר"י כשנפלה שרי מדאורייתא משמע אבל בעודה קיימת אפ"ל היותר מהכשר סוכ' אסור...

מתי נעשה מוקצה?

לו. **שו"ע אורח חיים תרלח:ב**
ואם התנה עליהם בשעת שתלאם ואמר: איני בודל מהן כל בין השמשות (**של ח' ימים**) (ב"י בשם א"ח), הרי זה מסתפק מהם בכל עת שירצה

לז. **רש"י מסכת ביצה דף ל עמוד ב**
כי מהני תנאה באומר מבעוד יום איני בודל מהם מהיות כוחי וזכותי בהם ליטלן כל שהות אורך של בין השמשות של ערב יום טוב.

לח. **ביאור הגר"א אורח חיים סימן תרלח:ב**
של ח' ימים. רמב"ן, דלא כרש"י שם דאף אם אינו בודל יום ראשון מ"מ בה"ש של שאר ימים חיילא כמו בהפריש שבעה אתרוגים לשבעה ימים בפ"ד דסוכה: